

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2010

Tomáš Příkryl

**UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno**

Charita a její činnost

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Zdeněk Dragoun**

**Vypracoval:
Tomáš Příklad**

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Charita a její činnost“ zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne 20.3. 2010

.....
Tomáš Příkryl

Poděkování

Děkuji panu Mgr.Zdeňku Dragounovi za odborné vedení práce a cenné rady, které mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat své manželce Jitce za morální podporu a pomoc, kterou mi věnovala při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Tomáš Přikryl

OBSAH

Úvod	3
I. Teoretická část	5
1. Dějiny Charity	5
1.1 Středověk	6
1.2 Charita od renesance do Francouzské revoluce	8
1.3 Charitativní činnost na sklonku 18. století a v 19. století	10
1.4 Charita ve 20. století	11
1.5 Charita po roce 1989	13
1.6 Dílčí závěr	14
2. Organizační struktura	16
2.1 Přehled jednotlivých služeb	16
2.2 Dílčí závěr	23
3. Charita, člen skupiny nestátních neziskových organizací	24
3.1 Charakteristiky neziskových organizací	24
3.2 Financování NNO	25
3.3 Dílčí závěr	27
4. Činnost Diecézní charity Brno a její organizační struktura	28
4.1 Postavení DCHB v rámci integrovaného záchranného systému	28
4.1.2 Integrovaný záchranný systém	29
4.2 Nabídka pomoci DCHB v rámci zákona č. 239/2000 Sb. o IZS	29
4.2.1 Příklady pomoci na vyžádání	30
4.2.2 Asistence obětem a příbuzným obětí	30
4.3 Krizové řízení	31
4.4 PANEL JMK	32
4.4.1 Úkoly PANELu NNO	33

4.5	Vzdělávání pracovníků	33
4.5.1	Odborné vzdělávání	34
4.5.2	Celsuz – Centrum pro lidi sociálně znevýhodněné	35
4.6	Dílčí závěr	36
II.	Praktická část	37
5.	Volba metody průzkumu	37
5.1	Cíl šetření	37
5.2	Postup šetření	38
5.3	Výsledky šetření – operační důstojníci	39
5.4	Dílčí závěr	40
5.5	Výsledky šetření – velitelé	40
5.6	Výsledky šetření – starostové postižených obcí	42
5.7	Shrnutí praktické části	43
	Závěr	45
	Resumé	46
	Anotace	47
	Seznam použité literatury	48
	Seznam příloh	50

I. Teoretická část

ÚVOD

Nezisková humanitární organizace Charita Česká republika je největším nestátním poskytovatelem sociálně zdravotních služeb u nás. Jejím krédem je pomoc bližním v nouzi bez ohledu na jejich příslušnost k rase, národnosti či náboženství. Hlavní činností Charity je pomoc potřebným na území České republiky. Jde zejména o pomoc matkám s dětmi v tísní, lidem bez přístřeší, osobám se zdravotním a mentálním postižením, sociálně slabým rodinám, drogově závislým, opuštěným starým lidem, osobám, které se ocitly v osobní krizi, migrantům a uprchlíkům, vězňům a osobám vracejícím se z výkonu trestu. (www.charita.cz/uvod/dne 18.10.2009)

Tato pomoc je poskytována prostřednictvím sítě určené pro prvotní kontakt s lidmi. Na prvním místě je to poradenská činnost. Dále jsou to denní a kontaktní centra, domy pro seniory, denní stacionáře, chráněné dílny, azylové domy, hospice. Další pomoc se odvíjí prostřednictvím humanitární pomoci.

Charita a její činnost úzce souvisí se sociální pedagogikou. Zvláště v dnešní době kdy se naše společnost potýká s různými problémy sociálního charakteru. Významným mezníkem pro Charitu a sociální pedagogiku je rok 1989 a následné změny, pro které je charakteristické demokratické uspořádání celé společnosti, tržní mechanismy a morální hodnoty. Cílem transformace po roce 1989 bylo vytvořit sociální systém, který by odpovídal potřebám tržní ekonomiky, motivoval jedince k odpovědnosti a aby byl co nejméně závislý na státu.

Sociální pedagogika je aplikované odvětví pedagogiky zabývající se výchovným působením na rizikové a sociálně znevýhodněné skupiny mládeže a dospělých. Je zaměřena na výchovu a pomoc rodinám s problémovými dětmi, dále na rizikové skupiny ohrožené drogami a zároveň na jedince propuštěné z vazby.

Využitelnost sociální pedagogiky v práci charity vidím především při pomoci zdravotně postiženým lidem, kteří mají ztíženou možnost uplatnit se na trhu práce. Charita pro tyto lidi zřizuje chráněné dílny, které poskytují zdravotně postiženým občanům nejen pracovní ale také společenské uplatnění.

Další uplatnění mohou najít absolventi oboru sociální pedagogika v denních a kontaktních centrech, které zajišťují sociální služby osobám v nouzi. Jsou jimi hlavně bezdomovci, drogově závislí a ohrožené skupiny dětí a mládeže. Je samozřejmostí, že úspěšní absolventi sociální pedagogiky by měli být schopni samostatně řídit chod neziskových organizací. V souvislosti s celou řadou velkých změn v sociální politice státu dochází k úpravě legislativních norem, upravujících různá sociální opatření, kterými stát garantuje všem občanům určitou minimální úroveň pomoci. Jde hlavně o případy, kdy se dostanou do vážných nouzových sociálních situací.

Hlavním záměrem této bakalářské práce je popsat činnost Charity České republiky. Vytknutým cílem je v teoretické rovině zpracovat a popsat dějiny Charity, její činnost, strukturu a financování. Kvalitativní a kvantitativní analýzou budu zjišťovat jaká je informovanost jednotlivých stran, které žádají o pomoc Diecézní charitu Brno v rámci plánované pomoci na vyžádání podle zákona č.239/2000Sb., *o integrovaném záchranném systému*. Jaká je zkušenost obcí postižených povodní s pomocí Charity ČR a následnou syntézou vyjádřit hlavní aspekty.

1. Dějiny Charity

Dějiny charitativní činnosti jsou spojené se vznikem křesťanství, jehož jedním z hlavních pilířů je láska k bližnímu. „Přišel Kristus...Svou krví obnovil tvářnost země. Vytvořil nového člověka. Ctnosti povznesl na nadpřirozenou výši.“ (Vašek, 1941, s.20) Slovo charita vzniklo od řeckého slova „charis“ což české překlady interpretují jako milost, vděčnost, laskavost. Účelem charity je pomáhat trpícím, a to abychom mu v jeho obtížích ulevili a je-li schopný, abychom jej přivedli k takovému stavu, aby si své potřeby mohl obstarat sám. (Vašek, 1941, s.21) Věřící přinášeli dary v penězích a naturáliích, odevzdávali jej představenému. Ten určoval kolik a co má zůstat pro službu Boží, co na výživu služebníků církve a co pro strádající. To co připadlo na chudé rozděloval biskup na základě informací tzv. jáhnů. Tito pomocníci biskupů, jejichž počet byl odvozen podle velikosti města, měli za úkol znát chudé svého obvodu. Měli jejich seznamy, podle nichž byla přidělována pomoc.

Je třeba podotknout, že mluvíme o roce 200 po Kristu. Tato pomoc již byla promyšleně organizována tak, aby se dostala potřebným a nebyla nijak zneužívána. Počet podporovaných nebyl malý. Jako příklad uvádím, že za papeže Cornelia kolem roku 250 po Kristu živila křesťanská obec v Římě 1500 chudých. Jednalo se hlavně o sirotky, vdovy, nemocné a chudé. Charita se také projevovala v době velkých pohrom, jakou byl například mor. Za zmínku stojí, že již v této době docházelo ke zneužívání charity, že rozdělování darů není dosti nestranné.

Sama křesťanská církev to ve svých počátcích neměla lehké. Až do roku 313 byly osoby hlásící se ke křesťanské víře pronásledovány a jejich majetek byl konfiskován. Toto ve zmíněném roce změnil římský císař Konstantin, který zavedl toleranci vůči všem náboženstvím. Po prohlášení svobody církve vykazuje křesťanská dobročinnost kladné změny. „Nyní mohla se charitativní práce ve všech oborech konati veřejně, bez obav, a tedy i intenzivněji.“ (Vašek, 1941, s.29)

V následujících letech se začaly budovat zvláštní ústavy ve kterých by se mohla dokonaleji provádět péče potřebným, „je jich tolik, že je nesnadno pečovat o ně jen rozptýleně, ztratilo by se zbytečně mnoho času.“ (Vašek, 1941, s.32) Tímto se dostává péče na vyšší úroveň. Tato dobročinnost byla nákladnější, proto stojí za zmínku i získávání finančních zdrojů. Po osvobození církve zůstávaly hlavním příjmem dary věřících, konaly se pravidelné sbírky. Dále to byl majetek nemovitý, například císař

Konstantin dal Církvi rozsáhlé statky i pozdější císařové svými dary přispěli k vylepšení finanční situace.

1.1 Středověk

Při charakteristice dějin charity v období středověku je nutné velmi dobře prostudovat více dokumentů, neboť činnost charity v tomto období je někdy popisována zcela protichůdnými způsoby. Na straně jedné jsou vzneseny těžké obžaloby proti katolické charitě, jakožto činiteli, který měl špatně zorganizovanou metodu almužnictví. Dle názoru W. J. Ashleya třída chudých rostla, těžké pracovní podmínky podněcovaly ke vzpourám, církevní hodnostáři se neoprávněně obohacovali na zádušních majetcích určených k dobročinným účelům.

Na straně druhé např. dle D. J. Steinwega činnost charity se významným způsobem rozvinula a učinila mnoho pro zmírnění bídy a nouze. (Pospíšil, 2002, s.50,51)

Jisté je, že středověk byl obdobím, které v oblasti sociální nutně potřebovalo pomoc. Počátek středověku je poznamenán čtyřsetletým stěhováním národů a neustálým válčením. I nejbohatší země trpěly nedostatkem nejzákladnějších potřeb. Společenský a hospodářský řád se vyznačoval tuhou vázaností.

V této době církev byla hlavní ručitelkou péče o chudé a nemocné. Zásluhou papeže Řehoře Velikého se začalo přeorganizovat církevní jmění v prospěch a požadavky chudých. Řehoř Veliký označován jako „pravý Boží konzul“, založil a podporoval špitály, zajistil zásobování Říma i jiných míst základními potřebami, osvobodil vězně a přiřkl důchody potřebným. Charitativní dílo se rozvinulo za vlády Karla Velikého. Povinnost zřizovat a vydržovat vedle biskupského paláce hospic pro chudé a nemocné vzešla z kapitulních výnosů. Instrukce desátku sloužila i k vydržování chudých. Důležitou institucí se stávají kláštery. Instrukce fungující jako prostředník mezi bohatými dobrodinci a chudým lidem. Kláštery byly často jedinými místy, kde se uchovávala kultura. Byly zde opisovány nejen církevní spisy, Bible, ale i díla antických filozofů i literátů. Mnozí mniši byli lékaři nebo odbornými bylinkáři a kláštery se tak staly středisky zdravotnické kultury a péče. Rozvíjí se takzvané klášterní nebo také mnišské lékařství. Charitativní činnost konají benediktini. Nosnou myšlenkou dle svatého Benedikta je láska k nemocným a pohostinnost. Svatý Benedikt na počátku 6. století založil klášter na Monte Cassino, který se stal jedním z center

středověké medicíny. Vedle slavné lékařské školy v Salernu, navazující na zkušenosti bratří benediktinů a spisů montecassinské knihovny v oblasti zdravotví, vznikají centra mnišského lékařství například i v Yorku, Winchesteru, Chartres.

Péče o chudé spočívala i v prostředcích, které přinášeli lidé na oltář. Tak se dostávalo almužny chudým. Dle B. Vaška jsou doklady, že středověká charita si byla vědoma, že nelze almužnu udělovat slepě a musela rozlišovat mezi skutečně potřebné a mezi podvodníky. V této době se dostává zvláštních výsad chudým farním, kteří jsou zapsáni ve zvláštním záznamu – matrice (matriculae), někdy nazývaní „chudí Kristovi“.

Dobročinnost nespočívala pouze v předání almužny, ale i v lidském povznesení. Byly zbudovány vodovody, lázně, kašny. Nemale prostředky byly biskupy věnovány na výstavbu důležitých cest a mostů. Dále se rozvíjí snaha o omezení až vymýcení neustálých válek mezi šlechtickými rody. Biskupskými shromážděními byly určeny dny, kdy bylo zakázáno bojovat. S tím souvisí i další církevní dobročinnost - vykupování otroků.

Vznikají řády, které mají obrovský význam v rozvoji charity, především v ošetrovatelské činnosti. Jedním z nejznámějších je třetí řád svatého Františka z Assisi. Vzniká Řád lazaretů – v Jeruzalémě, jejichž členové pečovali především o malomocné, Řád johanitů chránící poutníky a pečující o nemocné, Řád německých rytířů. Dále Řád trinitářů a Řád mercedářů, jejichž cílem bylo vykupování křesťanů z otroctví či zajetí. Později vzniká Řád Ducha svatého založený papežem Inocencem III. Členové uvedeného řádu spravovali špitál stejného jména, který se v období svého působení stal vzorem středověké nemocnice pro mnoho vznikajících institucí. Také v našich zemích byla zřízena nemocnice v Litovli, která patřila k zařízení Ducha svatého.

Zakládání rytířských řádů mělo velký vliv na rozvoj špitálů, leprosáří, sirotčinců. Řády tyto zařízení podporovaly a především chránily. Nejen nemocnice, ale především kněží nasazující vlastní život při péči o nemocné, sehrály důležitou roli v dobách, kdy Evropou zmítal mor. „Pro představu o katastrofálních dimenzích epidemií uvádíme, že podle odhadovaných statistik kolem roku 1300 obývalo Evropu asi 73 milionů lidí, na konci 14. století to bylo jenom 45 milionů obyvatel.“ (Pospíšil, 2002, s.110)

Vedle rytířských a špitálských řádů vznikají po celé Evropě i takzvaná ošetrovatelská bratrstva. Jedním z nejvýznamnějších bylo ženské hnutí bekyň, které se zabývalo charitativní činností. Významné bylo tím, že bylo legislativně umožněno, aby se ženy věnovali péči o bližní i takzvaně mimo dům.

V Čechách a na Moravě dochází k zakládání prvních nemocnic až na počátku 13. století. Důležitou roli zde sehrálo františkánství, které kladlo velký důraz na mínění, že v trpícím je přítomen Ježíš Kristus a pomoci jemu je služba Kristu. Zvláštní charitativní činností františkánů bylo půjčování peněz za velmi nízký nebo dokonce žádný úrok.

V roce 1233 byl zřízen svatou Anežkou Přemyslovnou špitál svatého Františka z Assisi pro chudé, přestárlé a nemocné o které pečovalo bratrstvo z kterého se později vyvinul Rytířský řád křížovníků s červenou hvězdou. Anežka vstoupila do společenství definovaného jako ženská větev františkánského hnutí. Počínání Anežky mělo významný vliv na celou českou společnost a především na její postoj k charitě a k duchovním hodnotám. Veškeré projekty byly podporovány i ze strany jejích bratrů - krále Václava I. a moravského markraběte Přemysla. Toto období je charakteristické vznikem nových špitálů, byl založen např. špitál svatého Lazara v Novém Městě pražském, špitál v Starém městě, špitál Pokory Panny Marie zbudovaný arcibiskupem Janem Očkem z Vlašimi, špitál sv. Antonína (později nazývaný špitál Ducha svatého) nebo Velký špitál v Olomouci a mnoho dalších.

V době středověku se církev těšila velké svobodě. Dokazovala, že je schopna proměnit svět. Charitativní činnost v tomto období je význačná opravdovým, čistým projevům lásky k bližnímu.

1.2 Charita od renesance do Francouzské revoluce

Již od 14. století se začaly v činnosti charity objevovat náznaky krize, která plně propukla v 15. a 16. století. Na člověka se začíná zcela jinak nahlížet. Renesanční humanismus člověka vyvyšuje a vnímá ho nezávisle na jeho vazbě s Bohem. Pro tuto dobu je typické nahlížení na chudé jako na lenochy nebo podvodníky či dokonce zločince. Tato nová mentalita se zcela odlišovala od dob středověku, kdy na chudé a nemocné se nahlíželo jako na posvátné zpřítomnění trpícího Krista. Nové názory se začaly rychle šířit i mezi členy nemocničních bratrstev a začaly podvracet jejich charitativní působení. Nemocnice upadají a stávají se neudržovanými. Církev zvolna opouští pole charitativní činnosti.

O chudé a nemocné se od 15. století začínají starat města, ale ty pečují pouze o vlastní občany, nikoli o cizí, příchozí odjinud. Bohatí měšťané a šlechta věnovali své prostředky na zvýraznění se, na svoji reprezentaci, nikoli na charitativní činnost.

Církev si za svůj přístup a s tím související úpadek vysloužila kritiku. Například německý reformátor Martin Luther zpracoval chudinský řád města Liesing, na který navazovaly další chudinské řády v celé řadě evropských měst. Luther prosazuje názor, že církev by se měla věnovat duchovním a vnitřním záležitostem a naopak vrchnost a vladař by se měl zabývat vnějšími záležitostmi, záležitostmi které se týkají sociální péče o chudobné, nemocné a jinak potřebné.

„Jest věru jednou z největších potřeb, aby jakékoli žebrání zmizelo v celém křesťanstvu (...) Ať totiž každé město se postará o své vlastní chudé lidi a ať netrpí žádných cizích žebráků.“ (Pospíšil, 2002, s.118)

Návrhy humanistů jako byl Martin Luther nebo Juan Luis Vivés na odstranění bíd se nezdařily. Navíc dochází k zabírání církevních majetků zejména v Německu a v Anglii. Nebylo dosaženo dostatečného zaopatření chudých a vymýcení žebroty o co usilovala reformace. Následkem ústupu církve z charitativní činnosti dochází i k jejímu ústupu ze scény každodenního života a to nejen z praktického života lidí, ale i ze světa vědy.

Teprve 16. století (po renesanční krizi) přináší obrat v charitativní činnosti katolické církve. Vznikají oratoria např. Oratorium božské lásky v italském městě Vicenza, která měla za úkol především poskytovat charitativní služby potřebným, ale i pěstovat duchovní život. Byly zbudovány sirotčince, městské útulky. Vznikla nová struktura diecézní charitativní služby milánské arcidiecéze, která je někdy označována jako prvopočátek charitativního díla moderního typu. Vzniká Řád milosrdných bratří, bratrstvo, které následovalo v charitativní činnosti řeholníka Jana z Boha, který za svou obětavou péči byl v roce 1690 kanonizován a v roce 1866 spolu se svatým Kamilem de Lellis byl prohlášen za patrona nemocnic a v roce 1930 za patrona ošetřovatelů. Nemocnice milosrdných bratří se rozšířily nejen po celé Evropě, ale i do tak vzdálených míst jako je Jižní Amerika. Také u nás byly vybudovány nemocnice, kde bratři obětavě napomáhali v ošetřovatelských činnostech. Jednalo se o nemocnice v Praze, Valticích, Brně, Prostějově a mnoho dalších.

Na základě osobních zkušeností a schopnosti hluboce se vcítovat do tíživé situace bližního svého založil svatý Vincenc z Pauly Společnost milosrdných sester, jejichž základním cílem bylo projevat účinnou lásku potřebným. Svatý Vincenc se věnoval pomoci chudým, nemocným a sirotkům, ale také vězněným. Dokázal přesvědčit francouzské ženy, aby se věnovaly charitativnímu dílu. Vzniká Kongregace Školských sester de Notre Dame, tzv. notrdamky. V návaznosti na jeho učení v 17. století vzniká celá řada ženských charitativních řeholních institutů jako například Milosrdné sestry

svatého Karla Boromejského v Nancy, Kongregace Naší Paní Milosrdenství Dobrého Pastýře, rozšířená po celém světě.

1.3 Charitativní činnost na sklonku 18. století a v 19. století

Druhá polovina 18. století je charakteristická svými politickými, ekonomickými a společenskými proměnami, které vedly k řešení objevující se naléhavé otázky spravedlivého společenského uspořádání.

Evropa a Severní Amerika prošla velkou změnou, která vyústila vznikem industriální společnosti, co s sebou přineslo celou řadu problémů a obrátů. Nutno podotknout, že v této době vzrůstá úloha státu v oblasti zdravotnictví, školství a sociální.

Za podpory papeže Lva XIII. se charitativní dílo rozšířilo i na oblast sociální. Dané situaci napomohla encyklika *Rerum novarum*, kde papež Lev XIII. na jedné straně obhajuje nutnost soukromého vlastnictví, ale zároveň na straně druhé hájí právo dělníků na spravedlivou mzdu i na odborové organizace.

Naše země a celá rakouská monarchie byla ovlivněna snahou císaře Josefa II. o centralizaci chudinské asistence. V praxi to znamenalo, že císař chtěl soustředit veškeré prostředky ústavů, které nabízely péči, do centrálního fondu. Věřící měli přispívat svými dary do takzvaných farních chudinských fondů a ty měly být následně farářem a jeho asistentem rozdělovány potřebným. Do fondů plynuly i příjmy z pokut za přestupky. Za vlády Josefa II. byla zřízena například zemská nemocnice, porodnice, chudobinec a jiné léčebny. Z dnešního pohledu reforma problém chudoby a péče o nemocné nevyřešila, naopak vedla k omezování církevního vlivu v oblasti společenského života. Snaha o zlepšení organizace křesťanské charity se projevila nejen v praktické, ale i v teoretické oblasti. Zde možno uvést dílo faráře Lodovica Muratori, *Trattato sulla carita cristiana*, který hájí názor, že je účinnější obstarat lidem práci, než jim přidělovat almužnu. Muratori se domníval, že církevní snahy nesmí být v protikladu se sociálními snahami státu a dále, že charitativní působení potřebuje jednotnou organizaci a lepší koordinaci.

Z praktické oblasti nutno uvést tyto osobnosti:

- *svatý Jan Bosco* - pečovatel o bezprizorní mládež a zakladatel salesiánů - řeholní kongregace, zabývající se výchovou mládeže a ošetřováním nemocných;

- *Adolf Looping* - tvůrce asociace pro výchovu a vzdělávání řemeslníků a dělníků v Německu;
- *M. de l'Épée* - zakladatel prvního ústavu pro hluchoněmé v Paříži;
- *Tommaso Silvestri* založil v Římě první školu pro hluchoněmé;
- *Svatý Jan Nepomuk Neumann* (rodák z Prachatic) - člen Kongregace Největšího Vykupitele, působící v USA, založil mnoho škol a kostelů;
- *August H. Francke* - zakladatel mnoha výchovatelství ústavů;
- *Theodor Fliedner* – zakladatel hnutí diakonisek;
- *Bedřich Bodelschwingh* – zakladatel ústavů pro epileptiky a duševně choré;
- *Florence Nightingale* – zakladatelka první školy pro zdravotní sestry v Londýně. Dbala především na odbornou zdravotnickou a mravní přípravu ošetrovatelských pomocnic. Prosazovala nové metody týkající se hygieny a organizace. Informovala a seznamovala především matky s prevencí infekčních onemocnění. Byla ošetrovatelkou ve vojenských lazaretech, což v té době nebylo běžné;
- *Matka Tereza z Kalkaty* (oceněna Nobelovou cenou míru) – založila Misionářky lásky, které doposud působí mezi nejchudšími lidmi, a to původně v Indii, nyní téměř po celém světě. Tyto a mnohé další velké postavy dějin křesťanské charity vždy dokazovaly, že není důležitá doba či církevní příslušnost, ale oddanost učení Kristovu, pravému lidství. Jejich skutky dokazují sílu hlubokého duchovního života, schopnost milovat bližního a prožívat jeho utrpení.

1.4 Charita ve 20. století

Ve 20. století se vedle tradičních forem křesťanské charity začínají objevovat k řešení nové výzvy. Bylo třeba se zabývat stále více otázkami sociálními, jako je otázka zachování míru, emancipace žen, emancipace menšin a jejich ochrana, ekologie, pozdvižení ekonomické úrovně zemí třetího světa, řešení problému zadluženosti chudých zemí, snaha o vymýcení lepry nebo začlenění neschopných do rychle se proměňujícího se světa.

L. Werthmann (patron celoněmecké organizace Caritas) si jako první uvědomil nutnost národní koordinace křesťanského charitativního díla. V roce 1924 dochází k založení mezinárodní unie Caritas, se sídlem ve švýcarském Luzernu, v níž spolupracovalo

třidvacet celonárodních charitativních organizací z Evropy a Ameriky. Činnost tohoto nadnárodního sdružení byla však vážně narušena druhou světovou válkou.

Stejný osud postihl i činnost charity v Čechách a na Moravě. Z iniciativy olomouckého arcibiskupa doktora Antonína Cyrila Stojana došlo ke vzniku ústřední organizace charity. Arcibiskup Stojan jasně vytyčil hlavní body organizace, to znamená, že charita se v tomto období institucionalizovala. V době 2. světové války byla činnost Svazů značně omezena. Jednalo se především o Svaz katolické charity založený v Praze, olomoucký Svaz charity a brněnské Ústředí křesťanské charity, které připravilo půdu k utvoření diecézního Svazu charity. Jeho vznik je datován na 14. března 1922. Nosnou myšlenkou Svazu bylo účelně uskutečňovat křesťanskou dobročinnost. Na konci třicátých let byly přijaty stanovy diecézních Svazů katolické charity v sociálních oborech jako jsou obor zdravotnický a péče o mládež. Z dostupných zdrojů bylo zjištěno, že v roce 1928 začíná působit tzv. zemská katolická charita (Pospíšil, 2002, s.133). Dle Markéty Pučánové – ředitelky Oblastní charity Vyškov, se následně zemské svazy charit sdružují a vytvářejí Říšské ústředí svazů charit se sídlem v Praze. Vrcholným orgánem se stává Ústředí svazů katolických charit v ČSR, které mělo zajistit jednotně řízenou charitní práci. (ústní sdělení M. Pučánová dne 11.11.2009) V době před druhou světovou válkou se Charita stala mohutnou organizací, která v ČSR sdružovala několik set významných sociálně-zdravotních ústavů.

Jak již bylo uvedeno za války byla práce charity velice zredukována, což se projevilo zejména v provozu ústavů. Naopak po válce se ošetrovatelské stanice staly nejvyhledávanějším útočištěm nemocných, trpících a práce neschopných. Jednalo se především o dětské domovy a sirotčince, zotavovny, domy pro zestárlé a práce neschopné, ústavy pro tělesně a duševně choré. Charita se též výrazně podílela na péči o navrátilce z koncentračních táborů a emigranty.

Nesmíme opomenout na rozvoj sociálních ústavů jako byly jesle, studentské domy, internáty, svobodárny, dále ústavy pro výchovu řeholního dorostu, ale i řádové nemocnice. Činnost charity se evidentně rozšířila ve směru v práci s dětmi a mládeží.

Padesátá léta znamenala v určitém smyslu konec charitativní činnosti. Byla zavedena národní správa, došlo ke zrušení zemských svazů. Charita přešla do kompetence Státního úřadu pro věci církevní. Stává se závislou na rozhodování uvedeného úřadu. Charita se mohla angažovat pouze v ústavní péči o přestárlé církevní osoby a výjimečně o mentálně postižené. Po schválení stanov České katolické charity Ministerstvem školství ČSR spolu s Ministerstvem financí ČSR, se omezila její činnost na výrobu

a distribuci náboženské literatury a devocionálií a dále na již zmiňovanou péči řeholnic a duchovních.

Toto období je hrubě poznamenáno zásahy do všech svobod, včetně náboženských. I dílo Charity bylo tvrdě paralyzováno. V důsledku toho ztratila Charita postupně možnost působit v oblasti sociální. Pro věřící se stala pojmem vzbuzujícím spíše negativní pocity, pro nevěřící byl pojem charita spojen pouze s prodejními charity.

(www.charita.cz dne 22.11.2009)

Co se týče charitativní činnosti celé katolické církve (v tomto období v ostatních zemích), je kladen velký význam na dodržování lidských práv ve světě, kladen důraz na vybízení k projevům křesťanské solidarity s postiženými, šikanovanými a nespravedlivě pronásledovanými. Evangelické aktivity v oblasti charitativního díla začal sjednocovat a koordinovat švédský biskup Nataham Söderblom, který založil hnutí Life and Work. Vzniká Ecumenical Council of Churches, k němuž náleží oddělení pro mezicírkevní pomoc a pro službu běžencům, které se později rozšířilo o jednotku Spravedlnost a služba. Tato mezinárodní organizace podobně jako Caritas Internationalis zastřešuje národní diakonie jednotlivých církví nekatolických. (Pospíšil, 2002, s.133)

1.5 Charita po roce 1989

Po revoluci v roce 1989 nastal obrat i v České katolické charitě. V roce 1990 se z popudu biskupa Antonína Lišky změnilo vedení české katolické charity a v květnu téhož roku se setkali nastávající pracovníci charity, kteří měli za úkol povzbudit vznik a vývoj farních a oblastních charit. Od roku 1990 se Česká katolická charita vrátila do pravomoci církve. V roce 1991 vznikají diecézní a arcidiecézní charity s vlastními stanovami a s právní subjektivitou dle zákona č. 308/91 Sb. Podle nových stanov platných od 1.12.1993, se Česká katolická charita stala účelovým zařízením římskokatolické církve, sdružením diecézních a arcidiecézních charit v České republice. I nadále má ve své správě Charitní domovy pro duchovní a řeholnice. (www.charita.cz dne 22.11.2009)

Porevoluční období je dobou, kdy se otevřel mimořádný prostor k novému působení charity a církve. Vláda a vládní orgány urychleně hledaly způsoby jak dosáhnout komplexní transformace ekonomického, zdravotního a sociálního systému. Lavinovitě

vznikaly nadace, občanská sdružení. Církevní organizace s velkou intenzitou doháněly mnohaletý deficit v péči o do té doby zanedbávané skupiny. Naše společnost doposud neznala problém nezaměstnaných či bezdomovců, kriminalita a drogy byly málo výrazným fenoménem.

Velkou devizou v různých charitativních aktivitách byl porevoluční elán, nadšení, chuť a ochota lidí pomáhat potřebným. Veškerá činnost závisela především na pomoci dobrovolníků.

Dle sdělení Pučánové byla Charita odkázána převážně na pomoc ze zahraničí, a to nejen na pomoc finanční, ale také v nacházení nových inspirací a především poznatků. Vznikají nová sociální zařízení jako jsou azylové domy, domovy pokojného stáří, domovy a stacionáře pro zdravotně postižené. Dále úspěšně začínají fungovat programy protidrogové prevence, kluby pro mládež, poradny. V Červeném Kostelci vzniká první hospic. Činnost se zaměřuje i na práci s žadateli o azyl a emigranty.

Vzhledem k velkému rozsahu charitativních aktivit, rostou i nároky pracovníků na odbornost, tedy na potřebě doplnění vzdělání pracovníků. Dle ředitelky Oblastní charity Vyškov stále narůstá počet profesionálních odborníků v nově vznikajících službách. (Pučánová, ústní sdělení dne 11.11.2009)

1.6 Dílčí závěr

Ze stručného popisu dějin vyplývá, že křesťanská církev nebyla a nemůže i nadále existovat bez charitativní služby, která patří k samotné podstatě Kristovy církve.

Dle Pospíšila křesťanský přínos spočívá především ve vnášení nového ducha do různých tvářností služby člověku (Pospíšil, 2002 s.136), což v podstatě i v současnosti znamená, že pomoc potřebným se neuskutečňuje pouze formou finančních prostředků.

Charita se vždy zapojovala do pomoci potřebným, a to nejen ve svém okolí. Je součástí organizace, která měla internacionální dosah, v současné době má svoji strukturu a kontakty ve všech kontinentech světa.

Rozhodující podíl činnosti Charity vždy bylo a nadále zůstává působit zejména v oblasti sociální a zdravotní a tak poskytovat nezbytnou pomoc potřebným, a to bez rozdílu rasy, vyznání či národnosti.

Působení Charity by se vždy mohlo definovat jako činnost prostředníka mezi dárce a potřebným. Nutno si uvědomit, že i tato instituce se neobejde bez finanční a hmotné podpory. Bez velkorysé pomoci, osobního nasazení, přízně a pochopení ostatních jednotlivců či institucí by charita nemohla naplňovat své poslání, nemohla by pomáhat těm, kteří se bez pomoci druhých neobejdou.

Mezi další významné poslání Charity nutno zařadit i obrovské úsilí o to, aby společnost nezůstávala lhostejná vůči lidskému utrpení či nouzi.

2. Organizační struktura

Charitu Česká republika tvoří šest diecézních charit - Brno, České Budějovice, Hradec Králové, Litoměřice, Plzeň a Ostravsko-Opavská. Dvě arcidiecézní charity jsou v Olomouci a v Praze. Dalším subjektem je Česká katolická charita – Domovy duchovních řeholnic. Všech devět členů sdružení má vlastní právní subjektivitu. V čele každé arcidiecézní a diecézní charity stojí ředitel a prezident, který se stará o duchovní formaci a pastorační práci. V každé arcidiecézní a diecézní charitě je základní složkou farní, oblastní nebo městská charita. Činnost charit v jednotlivých diecézích je odlišná. Podle způsobu provozování může jít o charity dobrovolné, které organizují jednorázové charitativní akce. Dále jsou to malé charity s několika málo zaměstnanci, provozující jednu činnost až po velké charity s více jak sto zaměstnanci, které pracují na několika projektech. (<http://www.charita.cz/article.asp> dne 20.10. 2009)

Specifickým zařízením je Česká katolická charita – Domovy duchovních řeholnic. Stát zde poskytuje službu na základě řešení závazku ke zmírnění křivd vůči sestrám a kněžím, které vznikly násilným přestěhováním sester a řeholníků v padesátých letech a zákazem přijímat nové mladší sestry a bratry do řádů. Tím byl na dlouhou dobu narušen přirozený život řeholnic a řeholníků v kláštorech. Sestry byly využívány v péči o mentálně a tělesně postižené, dále v průmyslu a zemědělství.

Domovy jsou od roku 2007 registrovány jako poskytovatelé sociálních služeb řeholnicím a duchovním. Díky těmto domovům mohou zůstat ve svých komunitách a přitom mají trvalou péči odpovídající jejich zdravotnímu stavu. Jde celkem o 18 domovů rozmístěných po celé republice. (<http://www.ckch.cz/uvod/> dne 10.11.2009)

2.1 Přehled jednotlivých služeb

Jak již bylo výše uvedeno, Charita Česká republika je největším nestátním poskytovatelem sociálně zdravotních služeb u nás.

Charita poskytuje sociální a zdravotní služby, které jsou definovány zákonem o sociálních službách č. 108/2006 Sb. a souvisejícími předpisy. Svým klientům nabízí veškeré druhy i formy sociální pomoci. Jedná se o služby sociální péče, služby sociální

prevence a sociální poradenství. Patří sem např. poskytování domácí ošetrovatelské a pečovatelské péče, domy pro seniory, denní stacionáře, chráněné dílny, azylové domy. Dále poskytuje tzv. ostatní služby sociálního a zdravotního charakteru, které zcela nevycházejí z výše uvedeného zákona. Jedná se o hospice.

Hospice jsou speciální lůžková zařízení, která zajišťují léčbu osob zejména s onkologickými, kardiologickými a neurologickými diagnózami. Zajišťují však také služby sociálního charakteru a péče. Zdravotní složka hospicové paliativní péče (péče zaměřená na úlevu od bolesti, kterou postupující nemoc přináší) je od roku 2006 zakotvena v zákoně č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (§ 22a) zvláštní ústavní péče – péče paliativní lůžková. Charita zabezpečuje provoz těchto zařízení: Hospic Anežky České v Červeném Kostelci, Hospic na Sv. Kopečku v Olomouci, Dům léčby bolesti s hospicem sv. Josefa v Rajhradě, Hospic sv. Lukáše zajištěné Charitou v Ostravě a Charitní hospicová péče Pokojný Přístav v Opavě. (www.charita.cz, dne 10.12.2009)

Co se týká forem poskytování sociálních služeb, jedná se o služby pobytové, ambulantní a terénní. Pobytové služby jsou služby spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb, ambulantní služby jsou služby, za kterými jedinec dochází nebo je doprovázen či dopravován do zařízení sociálních služeb, kde ubytování není součástí služeb a terénní služby jsou služby, které jsou poskytovány jedincům v jeho přirozeném sociálním prostředí a při činnostech, které osoba potřebuje.

Charitní ošetrovatelská služba (CHOS)

Tato služba je zaměřena na péči o staré a nemocné občany. O klienty se starají obvykle kvalifikované zdravotní sestry. Ty provádějí veškerou potřebnou odbornou zdravotní péči přímo v domácím prostředí na základě doporučení praktického lékaře. Poskytuje se všem občanům bez rozdílu věku, rasy, pohlaví náboženské a politické orientace. Ošetrovatelská služba zahrnuje odborné zdravotnické úkony jako je např. ošetření a převazy ran, prevence a léčba proleženin, aplikace injekcí, podávání léků, pohybová rehabilitace, aplikace inhalační a léčebné terapie, odběry biologického materiálu aj. Tým vyškolených odborníků je schopen obstarat veškeré bio-socio-psycho-spirituální potřeby svých uživatelů. CHOS poskytuje též hospicovou péči, dále péči u dětí a pacientů dorozumívajících se znakovou řečí. Charitní ošetrovatelská služba je hrazena z veřejného zdravotního pojištění. V roce 2009 charitní ošetrovatelská služba čítala 14 středisek. (www.charita.cz dne 10.12.2009)

Charitní pečovatelská služba (CHPS)

Je určena lidem, kteří se ocitli v sociální nouzi a nejsou schopni sami vlastními silami zvládat péči o sebe a svou domácnost. Jedná se osoby se sníženou soběstačností, chronického onemocnění či zdravotního postižení. Může se jednat i o rodiny s dětmi, jejichž situace vyžaduje pomoc druhých. Pečovatelská služba zahrnuje služby, a to terénní i ambulantní, jako je např. doprovod na vyšetření, rozvoz a podávání jídla, pomoc při osobní hygieně, ale může zahrnovat i např. pedikérské a kadeřnické služby, masáže, zabezpečení pomoci při zajištění chodu domácnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, případně praní prádla v charitní prádelně.

Hlavním cílem obou zmíněných služeb je umožnit lidem v době jejich nemoci nebo nouzi zůstat v domácím prostředí. V roce 2008 charitní ošetřovatelská a pečovatelská služba čítala 66 středisek. Pro informaci lze uvést, že za uvedený rok bylo provedeno 1 203 614 návštěv u ošetřovaných klientů v rámci ošetřovatelské péče a v rámci pečovatelské služby bylo vykonáno celkem 2 551 719 návštěv. (www.charita.cz dne 10.12.2009)

Domovy pro seniory (DPS)

Jsou určeny pro klienty, kteří nemohou ze zdravotních důvodů zajišťovat své životní potřeby ve vlastním prostředí - doma. Moderní domovy pro seniory jsou budovány jako zařízení rodinného typu, umožňující dostatek soukromí a možnost navázání mezilidských vztahů. Hlavním posláním domovů pro seniory je poskytování nepřetržitých služeb sociální péče jedincům, kteří se v důsledku svého věku a zdravotního stavu ocitli v nepříznivé sociální situaci. Tyto osoby nejsou schopny plně zajistit si své základní potřeby ve svém domácím prostředí samy, ani za pomoci rodiny či jiných typů sociálních služeb (terénní nebo ambulantní sociální služby) a potřebují pravidelnou pomoc. Cílem domovů je zachovat a rozvíjet soběstačnost, společenské návyky a dovednosti svých klientů.

Dle Výroční zprávy Charity ČR za rok 2008 charita poskytuje sociální služby celkem ve 35 domovech. Jak již bylo uvedeno, charita také provozuje dalších 18 domovů pro seniory, jedná se o domovy pro řeholnice a duchovní České katolické charity. Svou péči zde poskytuje pouze řeholním sestřám a duchovním, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. (www.charita.cz dne 1.12.2009)

Financování těchto domovů se děje prostřednictvím dotací Ministerstva práce a sociálních věcí, plateb klientů, darů a z rozpočtu měst.

Denní stacionáře (domovinky)

Tyto sociální zařízení pomáhají řešit problematickou situaci v rodinách se seniory, kteří pro nemoci stáří již nemohou sami setrávat ve svém domácím prostředí, ale zároveň nevyžadují ústavní péči. Péči o rodinné příslušníky zabezpečují příbuzní v době, kdy nevykonávají své pracovní povinnosti k zajištění finančních potřeb pro zabezpečení rodiny. Domovinky tedy zajišťují potřebnou péči a poskytují služby v době, kdy rodinní příslušníci nemohou o své seniory pečovat.

Denní stacionáře hrají důležitou úlohu v propojení péče rodinných příslušníků a sociálních zařízení. Jde o významnou podporu a pomoc pečujícím rodinám, které se snaží odvrátit, nebo alespoň oddálit umístění příbuzného do sociálního zařízení jako jsou například domovy pro seniory.

Starší občané, kteří jsou částečně odkázáni na pomoc druhé osoby, se často cítí osamoceni, trpí nedostatkem sociálních kontaktů. Denní stacionáře zajišťují komplex služeb mezi které patří i vedle dovozu a stravování, zajištění zdravotních i duchovních potřeb, dále také výchovné a vzdělávací programy, zajišťuje mezigenerační setkávání, celkovou aktivizaci. Stacionáře jsou maximálně přizpůsobeni individuálním potřebám svých uživatelů. Nutno podotknout, že v těchto zařízeních je nutná finanční spoluúčast klientů.

Denní a kontaktní centra

Hlavní úlohou denních a kontaktních center je zajištění sociálních služeb osobám v nouzi. Mezi význačná střediska, které charita provozuje patří denní centra pro bezdomovce, kontaktní centra pro lidi ohrožené drogami a centra prevence pro ohrožené skupiny dětí a mládeže.

Cílem těchto institucí je poskytovat komplexní služby osobám, které nemají zabezpečené nezbytné podmínky na plnohodnotný život, někdy dokonce podmínky na přežití. Centra vyvíjejí nemalé úsilí na zabezpečení těchto podmínek, snižování sociálních a zdravotních rizik jedincům, která jim jejich způsob života přináší. Jednotlivá výše uvedená centra se liší ve svém zaměření, ale všechna usilují o změnu rizikového chování svých klientů. Nedílnou součástí je motivace ke změně životního stylu. Každé z těchto center respektuje dodržování práv svých klientů. Služby jsou přístupné všem přicházejícím, včetně anonymních, což se týká především kontaktních center pro lidi ohrožené drogami.

Tyto instituce poskytují nejen poradenství, ale i základní zdravotní péči, testují na HIV, hepatitidu, syfilis i přítomnost drogy. Kontaktní centra neboli K-centra se snaží o ochranu nejen jednotlivce, ale i o ochranu veřejného zdraví. Programy K-center zahrnují také aktivity, které se zaměřují na prevenci šíření infekčních chorob a drogové epidemie ve společnosti. Tímto způsobem se snaží ochránit populaci ještě „nezasaženou“. Atributem těchto středisek je poskytování pomoci anonymně a bezplatně. Denní centra pro bezdomovce usilují o sociální začlenění a pozitivní změnu v životním stylu jedinců bez přístřeší. Snaží se nejen o zajištění základních podmínek pro překlenutí krizové situace, ale také vést uživatele k aktivnímu řešení své situace. Centra spolupracují s úřady i s neziskovými organizacemi jako jsou například azylové domy. Hlavními zásadami poskytovaných služeb jsou např. anonymita, rovnost, individuální přístup, dobrovolnost, bezpečnost.

Kontaktní práce se dělí na stacionární tzv. nízkoprahová centra a mobilní tzv. streetwork. (Streetwork znamená doslova práci na ulici. Zavedení této činnosti přineslo výrazný posun od administrativního výkonu sociální práce směrem do terénu. Vznikla na přelomu 20. století v USA v důsledku odklonu od tradičních přístupů a metod sociální práce.) (www.bud-in.cz dne 6.12.2009)

Streetwork je charakteristická činnost pro oblast prevence ohrožených skupin dětí. „U neorganizovaných dětí a mládeže se streetworker setkává s velkým spektrem problémů: pasivním trávením volného času a z toho vyplývající nudou, s experimentováním s drogami, trestnou činností a vandalismem, psychickými a sociálními problémy spojenými dospíváním, s problémy v rodině a ve škole, nebo záškoláctvím“. (www.streetwork.cz dne 6.12.2009) Streetworker je vyškolený pracovník, který je schopen nabídnout poradenství přímo v terénu, může dokonce poskytnout instrumentální pomoc, což znamená např. doprovod na příslušné úřady, či zprostředkování další odborné pomoci. K práci streetworkra náleží i pomoc při realizaci vlastních nápadů a akcí mládeže. Metoda streetwork právem náleží do služby sociální prevence.

Poradny a linky důvěry

Posláním poraden je poskytovat svým klientům odborné sociální poradenství, dále podávání informací o právech a povinnostech. Cílem poraden je vzdělat jedince, kteří se ocitli v tíživé sociální situaci nebo jim taková situace hrozí, tak, aby byli schopni sami si hájit své oprávněné zájmy. Poučený klient by měl znát možnosti dostupných služeb,

měl by umět např. využít bezplatné psychologické podpory, či naučit se samostatnému a aktivnímu jednání.

Poradny nabízejí různé možnosti řešení problémů jednotlivce a přispívají k realizaci těchto možností. Charita uděluje poradenství z téměř všech oblastí lidského života. Především se však jedná o řešení problémů v oblasti drog, nemoci AIDS, rodinné a sexuální výchovy. (www.charita.cz, dne 6.12.2009)

Na základě informací z Výroční zprávy Charity ČR za rok 2008 charita v současnosti provozuje celkem 64 poraden. (www.charita.cz, dne 10.12.2009)

Veškeré služby jsou poskytovány na principu diskrétnosti, nestrannosti, nezávislosti, bezplatnosti a individuálního přístupu. Charita provozuje také dvě linky důvěry, a to v Opavě a Blansku. Linka důvěry – pomoci je určena pro celou populaci, jak pro děti, tak i dospělé. Tým vyškolených pracovníků dokáže poskytnout okamžitou telefonickou pomoc. Zaměstnanci linky poskytují pomoc lidem ve stavu ohrožení či při náhlé životní a zdravotní indispozici. Pracovníci zvládnou řešit problémy spojené se šikanou, toxikománií i sexuálním zneužíváním. Dokáží poradit při problémech v partnerských vztazích, v práci, škole či rodině. V případě souhlasu volajícího zprostředkují i následnou péči jako je zajištění schůzky v krizovém centru, drogové poradně a jiných speciálních centrech. Ve zvlášť závažných případech mohou pracovníci přivolat záchranou službu, policii či hasiče.

Pracovní tým linek důvěry je tvořen převážně externími pracovníky – speciálními pedagogy, psychiatry, psychology, psychoterapeuty, odbornými zdravotními sestrami či teology. Linka důvěry je zcela anonymní a blanská má nepřetržitou 24 hodinovou službu. V Blansku linku důvěry provozuje Oblastní charita Blansko a je financována především ze zdrojů programu PHARE Evropské unie. Charitní linka důvěry Blansko - tel.: 516 410 668.

Linka důvěry v Opavě byla založena 1.10.1997 a ve svých informačních zprávách má jasně uvedený cíl své činnosti: „Linka důvěry, kterou provozuje Charita Opava, je anonymní služba, kde si můžete pomocí telefonu promluvit s pomáhajícím profesionálem o svém trápení, svěřit se a získat informaci či kontakt na odborníky, kteří Vám mohou pomoci překonat zátěžové situace v životě.“ (www.charitaopava.cz, dne 10.12.2009). Tel. Spojení: 553 616 407 a 736 149 142 denně od 10.00 do 6.00 hod. a č. 800 120 612 denně od 19.00 do 22.00 hod.

Azylové domy

Azylové domy jsou zařízení, která zajišťují komplexní služby občanům, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci. Klienti azylových domů jsou lidé, kteří z různých důvodů opustili nebo dokonce ztratili svůj domov. Pomoc spočívá především v poskytnutí ubytování, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, ale i pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Služby jsou poskytovány na dobu přechodnou, především dle možností zařízení. Cílovými skupinami azylových domů jsou ženy, ženy s dětmi, muži, a to vždy odděleně. S lidmi v azylovém domě zaměstnanci vždy pracují individuálně formou ucelené podpory soběstačnosti. Jedná se např. o zprostředkování kontaktů s rodinou, pomoc při hledání dalšího uplatnění, ale i pomoc při zabezpečení základních nezbytností jako je např. zajištění občanského průkazu. Azylové domy poskytují individuální, nepřetržitou, ale hlavně důstojnou pomoc všem, především občanům ČR, kteří se na azylové domy obrátí. Z jednotlivých výročních zpráv Charity lze snadno zjistit, jaká je potřeba provozování těchto zařízení. Zatímco v roce 2004 Charita ČR provozovala 14 azylových domů, v roce 2005 jich bylo již 52, o rok později 51. V roce 2007 fungovalo 61 azylových domů a v roce 2008 celkem 59. (www.charita.cz, dne 10.12.2009)

Chráněné dílny

Chráněné dílny zřizované Charitou ČR jsou reakcí na potřeby poměrně nemalé skupiny lidí se zdravotním a tělesným postižením. Jedná se o občany, kteří mají ztíženou možnost se uplatnit na trhu práce vzhledem k jejich omezeným možnostem. Jejich problémem je též dlouhodobá evidence na úřadech práce. Chráněné dílny poskytují těmto občanům nejen pracovní, ale také společenské uplatnění formou pracovní činnosti. Dílny poskytují též poradenství, terapeutické, vzdělávací a aktivační služby. Cílem dílen je zvýšení kvality života těchto občanů a jejich zapojení se do socio-kulturního života. (Pozn.: v roce 2004 celkem 19 dílen s kapacitou 340 klientů, v roce 2008 celkem 16 dílen s kapacitou 210 míst)

2.2 Dílčí závěr

Charita České republiky je prostřednictvím svých zdravotních a sociálních služeb největším nestátním poskytovatelem pomoci lidem s tělesnými, psychickými i duchovními potížemi a krizemi.

Způsoby charitní péče jsou nastaveny tak, aby podpořily aktivní život jednotlivců, a to navzdory jejich zdravotním či jiným omezením. Charita pracuje s jedinci, kteří chtějí své handicapy překonávat, nebo alespoň se naučit s nimi žít.

Charita se též snaží aktivně reagovat na neustálý nárůst populace seniorského věku. Cílem služeb je zabezpečit důstojné podmínky pro život ve stáří.

Nutno si uvědomit, že lidsky a odborně podaná pomocná ruka je mnohdy jedinou šancí k návratu do obvyčejného života.

3. Charita, člen skupiny nestátních neziskových organizací

Pokud chceme popsat činnost dnešní Charity musíme ji ukázat jako člena celé skupiny nestátních neziskových organizací (dále jen NNO).

Nutno podotknout, že při používání pojmu nezisková organizace je třeba mít na mysli, že "neziskovost" nespočívá v tom, že organizace netvoří zisk ze své činnosti, ale v tom, že vytvořený zisk jde zpět do hlavní činnosti a není rozdělován individuálním vlastníkům.

3.1 Charakteristiky neziskových organizací

Komplexní a mezinárodně uznávanou charakteristikou NNO přinesli ve svých studiích profesori Salamon a Anheier. Popisují neziskový sektor jako soubor institucí, které existují vně státních struktur, nicméně slouží v zásadě veřejným zájmům, na rozdíl od zájmů nestátních. (Škarabelová, 2002, s.7)

Pro NNO je určující pět základních vlastností:

- **organizované**, tzn. že mají určitou institucionální strukturu, jsou právními subjekty s určitým stupněm vnitřní organizační struktury,
- **soukromé**, institucionálně oddělené od vládních institucí, tzn. že nejsou součástí státní správy, ani jí nejsou řízeny,
- **neziskové**, nepřipouští se u nich žádné přerozdělování zisků vzniklých z činnosti organizace, mezi vlastníky nebo vedení organizace. Neziskové organizace mohou vytvářet zisk, ten však musí být použit na cíle dané posláním organizace,
- **samosprávné**, jsou schopné řídit si svoji vlastní činnost, mají vlastní interní postupy řízení. Nejsou kontrolovány státem,
- **dobrovolné**, využívají dobrovolnou účast na svých činnostech. Může být formou výkonu neplacené práce pro organizaci, nebo např. formou darů.

3.2 Financování NNO

NNO využívají k financování více zdrojů. Tyto zdroje můžeme rozdělit do následujících skupin.(Škarabelová, 2002, s.37)

1. *systém veřejného financování*, na kterém se podílejí instituce veřejné správy, tj. státní správy a samosprávy,

2. *finance z neveřejných zdrojů (tuzemských i zahraničních), kam patří:*

- nadace tuzemské i zahraniční,
- podnikatelská sféra,
- individuální dárci tuzemští i zahraniční,
- příjmy z vlastní činnosti,
- členské příspěvky (týká se hlavně občanských sdružení),
- část příjmů z loterií a her,
- daňová a poplatková zvýhodnění

1. Systém veřejného financování NNO

Systém veřejného financování NNO je centrálního charakteru. Menší část veřejných financí pochází z regionálních a lokálních orgánů. Zbývající a podstatná část je přerozdělována centrálními orgány. Nejvýznamnějšími z centrálních orgánů jsou jednotlivé ministerstva. Dále to jsou např. Grantová agentura ČR, Nadační a investiční fond, Státní fond životního prostředí.

Poskytování dotací se řídí stanovenými podmínkami. Na konkrétní projekt je možné získat dotaci jen z jednoho zdroje. Není možné čerpat dotaci na stejný projekt od více ministerstev. Základními právními předpisy, které vymezují finanční vztahy ke státnímu rozpočtu jsou:

- zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech republiky, který mj. hovoří o možnosti poskytovat nestátním neziskovým organizacím, s výjimkou nadací a nadačních fondů, dotace ze státních rozpočtů podle paragrafu 5 odst. 2 rozpočtových pravidel,

- usnesení vlády č. 114/2001 Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy,
- interní předpisy jednotlivých ministerstev

Výsledným dokumentem je tzv. „Rozhodnutí o poskytnutí dotace“. (Škarabelová, 2002, s.39)

Většina dotací je poskytována na základě vyhlášení programů a úkolů, na které stát přispívá. Pravidelně v březnu každého roku vláda ČR přijímá plán hlavních oblastí státní dotační politiky vůči NNO pro následující rok. Na jeho základě jsou přidělovány finanční příspěvky z ministerstev jednotlivým NNO.

Dále vláda pověřuje předsedu Rady vlády pro nestátní neziskové organizace a jednotlivé ministry každoročním předkládáním „Návrhu hlavních oblastí státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím“. (Škarabelová, 2002, s.40)

Nemůžeme také zapomenout na daňové úlevy a zvýhodnění, kterými stát podporuje NNO. Současná právní úprava o daních z příjmu pro neziskové subjekty zajišťuje až do 3 mil. Kč základu daně značné výhody. Drobné a střední příjmy nejsou vůbec zdaňovány, a to až do 100 tis. Kč základu daně.

2. Financování z neveřejných zdrojů

Jedná se hlavně nadace jak domácí tak i zahraniční. Dále je to podpora podnikatelskou sférou, individuální dárci, příjmy z vlastní činnosti, členské příspěvky, loterie a spotřebitelské hry.

Dalším neméně významným zdrojem by mohli být prostředky Evropské unie. Jedná se především o program PHARE, kde prostředky jsou "rozdělovány" v oblasti národních programů. Zájemci o dotaci se zde zúčastňují "výběrových řízení". Dalšími jsou předstrukturální a strukturální fondy. Tato oblast by mohla být v budoucnu významným zdrojem financování pro NNO. Jednou z hlavních překážek k získání financí z EU je nutnost vyplnění velmi obsáhlých žádostí.

3.3 Dílčí závěr

Podle Škarabelové, se v systému veřejného financování NNO vyskytují problémy. Např. velká časová prodleva mezi oznámením o udělení dotace a faktickým připsáním financí na účet. Nežádá se, aby se stávalo, že finance na účet dorazí až v druhém pololetí a bývá problém tyto peníze efektivně využít tak, aby nemusely být vráceny zpět do státního rozpočtu.

Dalším nevyhovujícím se jeví doba, na kterou jsou finanční prostředky poskytovány. Finance jsou poskytovány pouze na jeden rok, takže pokud je podporovaný projekt dlouhodobějšího charakteru, musí se každý rok žádat o podporu znovu. To vnáší do celého systému pocit nejistoty, zda v příštím roce budou na započatý projekt peníze.

Určitě by stálo za úvahu vylepšení daňového zvýhodnění pro podnikatelskou sféru a tím otevřít příjmy ze sponzoringu.

4. Činnost Diecézní charity Brno a její organizační struktura

Diecézní charita Brno (dále jen DCHB) je jednou z osmi diecézních charit rozmístěných po celém území České republiky. Zřizovatelem je Biskupství brněnské. Působí především v oblasti zdravotní péče, poradenství, sociální a humanitární pomoci. Územím její činnosti je celé území Jihomoravského kraje a část kraje Vysočina. Tvoří ji deset územních celků, spravovaných konkrétní oblastní charitou: Brno, Blansko, Břeclav, Hodonín, Jihlava, Rajhrad, Tišnov, Třebíč, Znojmo a Žďár nad Sázavou. (<http://dchbrno.caritas.cz/?pg=struktura> dne 20.12.2009)

Těchto deset oblastních charit zakládá na spravovaném území jednotlivá zařízení, jako denní stacionáře, kontaktní centra, azylové domy. Dále organizují farní charity, jejichž posláním je pomáhat všem lidem, kteří se dostali do složité životní situace. Farní charita jako složka oblastní charity je tvořena z dobrovolníků příslušné farnosti.

4.1 Postavení DCHB v rámci integrovaného záchranného systému

V této části práce, vysvětlím zapojení DCHB a vybraných NNO do systému pomoci při mimořádných událostech. Dále zde budou popsány dohody o plánované pomoci mezi DCHB a Hasičským záchranným sborem Jihomoravského kraje a zapojení NNO do struktury krizového řízení Jihomoravského kraje a kraje Vysočina.

Při mimořádných událostech, přírodních katastrofách se zapojují do pomoci obětem vedle záchranářů, hasičů, armády a policie i humanitární organizace. V roce 1997 a 2002 zažila Česká republika největší živelné pohromy, které nemají v novodobé historii obdoby. První povodně byly velkou zkouškou pro nevládní organizace. Ze dne na den se objevila poptávka po okamžité pomoci. NNO zjistily, že právě v těchto situacích je jejich pomoc velice důležitá a začaly vytvářet plány, jak postupovat v těchto situacích. (Bublan, 2008, Možnosti působení nevládních organizací při mimořádných událostech, s.5)

Na základě mimořádných událostí, které vznikly při povodních v roce 1997 došlo k právní úpravě tzv. krizové legislativy. Tato úprava vychází z ústavního zákona č. 110/1998. Sb., o bezpečnosti České republiky. Vznikl zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení.

4.1.2 Integrovaný záchranný systém

Integrovaný záchranný systém (dále jen IZS) je vymezen zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému. Podle tohoto zákona se integrovaným záchranným systémem rozumí koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. (zákon č. 239/2000 Sb., § 2)

Vznikl z potřeby společného postupu různých subjektů při rozsáhlých záchranných a likvidačních pracích. Cílem je, aby se promyšlenou a plánovanou spoluprací zajistilo, že veškeré síly a prostředky, které budou použity při záchranných a likvidačních pracích, budou použity správně a včas. (Baštecká, 2004, s.44)

Základními složkami IZS jsou Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, zdravotnická záchranná služba a Policie České republiky.

Ostatními složkami IZS jsou vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zřízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím. Ostatní složky IZS poskytují při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání.

4.2 Nabídka pomoci DCHB v rámci zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému

Jde o tzv. pomoc na vyžádání. Základem funkčnosti této pomoci je uzavření dohody o plánované pomoci na vyžádání. DCHB uzavřela tuto dohodu s Hasičským záchranným sborem Jihomoravského kraje (dále jen HZS Jmk) a Hasičským

záchranným sborem kraje Vysočina. Aby tato spolupráce byla efektivní, je třeba dobrá informovanost hasičů a záchranářů o nabízené pomoci. „ Je třeba informovat hasiče a záchranáře o nabídce pomoci, diskutovat s nimi, reagovat na jejich podněty. U materiální pomoci je cílem vytvořit “On-line“ databázi zásob. Tímto by měli hasiči přehled o aktuální nabízené materiální pomoci “.

(ústní sdělení Bublan, 25.9.2009)

4.2.1 Příklady pomoci na vyžádání

1. Asistence obětem a příbuzným obětí :

- doprovázení při mimořádné události,
- nabídka náhradního ubytování,
- péče o nezraněné účastníky nehod,
- materiální pomoc,
- psychosociální pomoc,
- asistence během dopravních kolapsů,
- zajištění potravin a hotové stravy

2. Asistence zasahujícím složkám IZS:

- občerstvení pro zasahující složky.

(Bublan, 2008, Krizová služba Diecézní charity Brno, str.3)

4.2.2 Asistence obětem a příbuzným obětí

Tato forma pomoci nabývá na důležitosti například při požárech domů nebo přírodních katastrofách, kdy je potřeba zajistit a odvést postižené obyvatele do náhradního ubytování. Poskytnout jim materiální pomoc v podobě šatstva, jídla, hygienických potřeb apod. V případě potřeby jim poskytnout psychosociální pomoc. Cílem psychosociální pomoci obětem neštěstí je začlenění člověka do společenství a jeho co nejvíce soběstačné žití v rámci mezilidských vztahů. Pomoc musí reagovat na

potřeby a hodnoty postižených. Cíle psychosociální pomoci můžeme rozdělit na čtyři dílčí cíle: (Baštecká, 2004, s.207)

- **Zvládání sebe a života**

Člověk zasažený traumatizující událostí potřebuje podpořit pocit sebedůvěry, je třeba klást důraz na informovanost postiženého. Kromě materiální pomoci je důležitá pomoc v oblasti právního a sociálního poradenství.

- **Zpracování zážitků a minulosti**

Traumatizující zážitek má tendenci se prosazovat do myšlení, pocitů a činů oběti i proti její vůli. Postupně může narušit život jedince. Dojde k jeho odcizení od rodiny. Pomoc zde musí převážně psychologové, psychiatři, dobrovolníci a další.

- **Začlenění se**

Důležitá je opora rodiny a přátel.

- **Otevření se budoucnosti**

Dobré “zpracování“ traumatizující události se projevuje chutí do života. Plánování životních kroků. Zde pomáhají sociální pracovníci, právníci a další.

4.3 Krizové řízení

Krizové řízení upravuje zákon č. 240/2000 Sb. Tento zákon stanoví působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků. Dále práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace.

Krizovým řízením se rozumí souhrn řídicích činností věcně příslušných řídicích orgánů, zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik, plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s řešením krizové situace.(zákon č. 240/2000 Sb., § 2)

Jednoduše řečeno, výše jmenovaný zákon umožňuje oprávněným subjektům vyhlásit stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu. V praxi to vypadá tak, že za stavu nebezpečí organizuje a koordinuje humanitární a jinou pomoc krajský úřad.

Má také na starosti evakuované osoby a jejich ubytování. Hejtman kraje může uložit pracovní výpomoc nebo poskytnout věcné prostředky.

Z důvodu lepší koordinace a zefektivnění pomoci vznikl koncem roku 2004 PANEL NNO Jihomoravského kraje (dále je PANEL JMK). „Projekt chce přispět k zefektivnění systému krizového řízení Jihomoravského kraje a kraje Vysočina. Důvodem k předložení je snaha o prohloubení zapojení nevládních organizací do systému krizového řízení a pověřit je specifickými jasnými úkoly, které budou plnit při krizové události“.(Bublan, 2008, Krizová služba Diecézní charity Brno, str.2)

PANEL JMK tvoří organizace:

Diecézní charita Brno.

Český červený kříž.

Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska.

Adventistická agentura pro pomoc a rozvoj ČR. (ADRA)

4.4 PANEL JMK

Je sdružení neziskových organizací, které poskytují služby při mimořádných událostech a krizových situacích. PANEL nemá právní subjektivitu, jedná se organizační a komunikační platformu NNO. „Základní motivační myšlenkou při vzniku této platformy je úvaha: nevládní organizace se mohou docela dobře řídit a koordinovat samy, ale je důležité, aby měly v rámci řešení mimořádných situací jednoho koordinátora. Proto byl vydán normativní akt hejtmana, který stanovil statut Panelu NNO Jihomoravského kraje, stanovil úkoly PANELU a velkou pozornost věnoval především vymezení kompetencí a postavení jeho koordinátora“.(Bublan, 2008, Možnosti působení nevládních organizací při mimořádných událostech.str.6)

Koordinací činnosti PANELu JMK je pověřený koordinátor, který je zástupcem NNO. Koordinátor je volený na dobu dvou let ve veřejném hlasování jednotlivých složek PANELu JMK. Hlasování se také účastní tajemník bezpečnostní rady kraje, který má při nerozhodném hlasování, hlas rozhodný. Základní složky IZS JMK mají při hlasování hlasy poradní. Koordinátorem nemůže být zástupce té složky PANELu, která byla koordinátorem v předcházejícím volebním období.(interní normativní akt hejtmana Jihomoravského kraje, e.č.: 55/INA – VOK.)

Po volbách informuje PANEL hejtmana o zvolení koordinátora a jeho zástupců. Na základě tohoto je koordinátor jmenovaný hejtmanem.

4.4.1 Úkoly PANELu NNO

Činnost PANELu upravuje interní normativní akt hejtmana, e.č.: 55/INA – VOK. Dle tohoto usnesení má PANEL následující úkoly:

- organizovat a koordinovat součinnost krajských a mimo krajských NNO a dobrovolníků při řešení mimořádných událostí a krizových situací,
- poskytovat pomoc obcím při řešení humanitární nouze osob postižených mimořádnou událostí,
- vytvářet intervenční týmy,
- provádět psychosociální intervenci,
- zabezpečovat duchovní činnost,
- zabezpečovat zdravotnickou pomoc,
- zabezpečit budování a provoz evakuačních zařízení,
- vytvářet logistické infrastruktury území pro zajištění humanitární pomoci postiženým územím, podpory narušené zásobovací sítě, náhradní zásobování obyvatelstva,
- zabezpečovat finanční a materiální sbírky ve prospěch postiženého území,
- zabezpečovat personální výpomoc obcím k zajištění evakuace a nouzového přežití obyvatel,
- zabezpečovat přípravu a výcvik PANELu

(Bublan, 2008, Krizová služba Diecézní charity Brno, str.3)

4.5 Vzdělávání pracovníků

Pokud chceme aby poskytované služby a celková pomoc byla na odpovídající úrovni, je nutné zabezpečit kvalitní vzdělávání zainteresovaných osob. Jednou z cest je založení Vzdělávacího střediska Diecézní charity Brno (dále jen VS DCHB), které zajišťuje vzdělávací programy určené pracovníkům v sociálních službách. Tyto programy

reflektují na aktuální potřeby v souladu se zvyšujícími se nároky na kvalitu poskytování sociálních služeb. V roce 2007 byla na základě zákona 108/2006 Sb., O sociálních službách, udělena VS DCHB Ministerstvem práce a sociálních věcí akreditace vzdělávací instituce. Na základě této akreditace vydává VS DCHB absolventům vzdělávacího programu osvědčení s celostátní platností. Oddělení vzdělávání DCHB je rozděleno na dva moduly dle cílových skupin. Jsou jimi Odborné vzdělávání a Vzdělávání Celsuz - Centrum pro lidi sociálně znevýhodněné.

(<http://dchbrno.caritas.cz/vzdelavani/dne> 12.12.2009)

4.5.1 Odborné vzdělávání

Patří sem akreditované kurzy pro pracovníky v sociálních službách. Aktuální nabídka kurzů k 10.1.2010:

- Kurz s profilací na výkon funkce pečovatel/ka, osobní asistent/ka - cílovou skupinou jsou pracovníci sociálních služeb, na které se vztahuje zákonná povinnost splnění kvalifikačních požadavků dle § 116 zákona 108/2006 Sb. Ostatní osoby se zájmem působit v sociálních službách na pozici pečovatel/ka, osobní asistent/ka.
- Obecný kurz pro pracovníky v sociálních službách- cílovou skupinou jsou pracovníci sociálních služeb, na které se vztahuje zákonná povinnost splnění kvalifikačních předpokladů dle § 116 zákona 108/2006 Sb. Ostatní osoby se zájmem působit v sociálních službách na pozici pracovníka v sociálních službách (vyjma pozice pečovatel/ka, osobní asistent/ka).

Dalšími kurzy jsou:

- Základy práce s duševně nemocnými v sociálních službách - cílovou skupinou jsou pracovníci sociálních služeb. Cílem kurzu je vytvořit prostor a podmínky k osvojení si znalostí a dovedností, jež usnadní práci a porozumění při setkávání se s lidmi s duševním onemocněním, kteří přicházejí jako uživatelé sociálních služeb.
- Syndrom vyhoření a jeho prevence.
- Psychiatrické minimum.

- Management NNO – sociální management.
- Úvod do psychosociální rehabilitace.

4.5.2 Celsuz – Centrum pro lidi sociálně znevýhodněné

Posláním toho centra je pomoc sociálně znevýhodněným lidem při jejich zapojování do plnohodnotného a samostatného života ve společnosti. Zájemcům může pomoci v oblasti sociálních dávek, rodinných problémů, právních otázek, nezaměstnanosti, zvyšování uplatnitelnosti na trhu práce, vzdělávání nebo smysluplného trávení volného času. Tato pomoc je realizována pomocí šesti center, která jsou provázána a jejich aktivity se navzájem doplňují. Tvoří je centrum sociálně právní poradny, centrum vzdělávání, centrum zaměstnanosti, aktivační centrum, multikulturní centrum a informační centrum.

- Centrum sociálně právní poradny - bezplatné poradenství pomáhá orientovat se v systému sociálního zabezpečení, pomáhá řešit otázky bydlení, rodinných problémů. Poradna spolupracuje s právníkem a psycholožkou.
- Centrum vzdělávání - nabízí vzdělávací kurzy, které jsou využitelné v profesním i osobním životě. Cílem kurzů je nabídnout lidem naučit se obsluhovat moderní komunikační technologie, naučit se cizím jazykům, k dispozici je i obsáhlá knihovna.
- Centrum zaměstnanosti - na centrum zaměstnanosti se obracejí lidé, kteří jsou dlouhodobě nezaměstnaní nebo jsou ohroženi nezaměstnaností. Případně ti, kteří si neví rady s pracovním uplatněním.
- Aktivační centrum - aktivuje a motivuje k činnosti. Pomáhá zapojovat rodiče na mateřské dovolené aby neztratili kontakt s okolím. V dopoledním programu se účastníci učí výtvarné techniky a netradiční ruční práce. K tomuto účelu byla zřízena výtvarná dílna.

- Multikulturní centrum - připravuje výstavy, koncerty, komponované večery, ochutnávky a kurzy přípravy jídel ze světa. Je otevřeno nejen cizincům, ale i zájemcům o zajímavé a netradiční akce o jiných národnostech, zemích a kulturách.
- Informační centrum - nabízí zájemcům praktické a aktuální informace o celé síti sociálních služeb v Brně. Informace z pravidelně aktualizované databáze může každý získat osobně, telefonicky nebo zcela anonymně na internetu. Pracovníci centra pomáhají při kontaktu s úřady a jinými státními i nestátními organizacemi.
(Výroční zpráva DCHB 2008)

4.6 Dílčí závěr

V této části práce, bylo popsáno zapojení DCHB a vybraných NNO do systému pomoci při mimořádných událostech. Po povodních v roce 1997 se ukázalo, že je potřeba zkoordinovat pomoc obětem, která probíhala v mnohých případech velmi živelně.

Do této doby zasahující složky neměly žádnou zkušenost s katastrofou takového rozsahu. Na základě těchto mimořádných událostí, došlo k právní úpravě tzv. krizové legislativy. Tato úprava vychází z ústavního zákona č. 110/1998., o bezpečnosti České republiky. Vznikl zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení.

Na základě těchto zákonů vznikla dohoda plánované pomoci mezi DCHB a Hasičským záchranným sborem Jihomoravského kraje a dále potom dohoda o zapojení NNO do struktury krizového řízení Jihomoravského kraje a kraje Vysočina.

II. Praktická část

5. Volba metody průzkumu

Praktická – výzkumná část této práce je směřována ke kvalitativnímu způsobu šetření. Jako optimální se pro získávání dat od operačních důstojníků Krajského operačního střediska v Brně a jednotlivých velitelů čet a družstev sloužících na požárních stanicích Jihomoravského kraje, jevíla metoda dotazování prostřednictvím telefonu. V několika případech byl volen osobní kontakt. Hlavním důvodem volby této formy výzkumu, byla malá návratnost vyplněných dotazníků v předvýzkumu. Tento byl uskutečněn prostřednictvím dotazníku rozeslaného e-mailem vybrané skupině respondentů. Původní domněnka, že dotazník je málo srozumitelný byla vyvrácena následným telefonickým dotazováním. Jako hlavní důvod nevyplnění dotazníku byla uváděna velká pracovní vytíženost dotazovaných. Kvalitativní způsob šetření se ukázal jako lepší pro zjištění názoru na danou problematiku, protože tazatel má možnost na otázky získat přesnější odpovědi a může ovlivnit případné nepochopení otázky ze strany dotazovaného. Nevýhodou osobního a telefonického dotazování byla velká časová náročnost a nákladnost. Pro zmapování názorů starostů obcí, postižených povodní byl použit jednoduchý dotazník, který byl rozeslán e-mailem. Tento způsob se ukázal jako velmi rychlý a můžeme s ním oslovit velký počet respondentů. Obrovskou výhodou je finanční a časová nákladnost, která je minimální.

5.1 Cíl šetření

Cílem šetření bylo zjistit, jaká je informovanost jednotlivých stran, které žádají o pomoc Diecézní charitu Brno v rámci plánované pomoci na vyžádání podle zákona č. 239/2000 Sb. Dílčím cílem bylo zjistit jaký je jejich osobní názor na tuto formu pomoci. Důvod, proč byli osloveni operační důstojníci a velitelé směn je, že tyto skupiny jsou mezi prvními kdo tuto pomoc žádá. Jejich informovanost a názor je rozhodující pro budoucí „životaschopnost“ této formy pomoci.

Dotazníkové šetření bylo směřováno k starostům obcí postižených povodní v červnu roku 2009. Jeho cílem bylo zjistit, jak je pomoc Charity využívána, jakým způsobem

byla pomoc povolána a jaký typ pomoci byl převažující. Dílčím cílem bylo zjistit spokojenost starostů s touto pomocí.

5.2 Postup šetření

V případě dotazování operačních důstojníků Krajského operačního střediska v Brně (dále jen KOPIS) byl reprezentativní vzorek vybrán ze čtyř sloužících směn. Z každé směny jeden pracovník.

Druhý vzorek byl vybrán z velitelů směn jednotlivých požárních stanic. Protože se střídají 3 směny po 24 hodinách, byly na vybraných požárních stanicích Jihomoravského kraje osloveni 3 velitelé. Jejich umístění ukazuje tabulka č. 1.

Tabulka č.1 Vybrané požární stanice

VELITELÉ DRUŽSTEV	VYŠKOV
	BUČOVICE
	SLAVKOV
	BLANSKO
	HODONÍN
	BŘECLAV
	ZNOJMO

Zdroj: Autor

Přehled starostů obcí postižených povodní v červnu 2009 ukazuje tabulka č. 2. Obce byly vybrány z Jesenicka, kde byly povodně velmi ničivé.

Tabulka č. 2 Postižené obce okresu Jeseník

BERNARTICE	JESENÍK
JAVORNÍK	MIKULOVICE
KOBYLÁ NAD VIDNÁVKOU	SKOROŠICE
VELKÁ KRAŠ	PÍSEČNÁ
BERNARTICE	ČESKÁ VES

Zdroj: Autor

5.3 Výsledky šetření – operační důstojníci

Operačním důstojníkům KOPIS byly kladeny čtyři otázky. Protože byly otázky pokládány telefonicky je zodpovězenost otázek stoprocentní.

Otázka č. 1. „Víte jakou pomoc nabízí DCHB v rámci pomoci na vyžádání podle zákona č. 239/2000 Sb.?”

Na tuto otázku měli operační důstojníci odpovědět ANO – NE. Dle předpokladu odpověděli všichni ANO.

Otázka č. 2. „Už jste někdy o tuto službu žádali? V případě že ano, v jakém případě?”

Na první část otázky odpověděli dva operační důstojníci NE a další dva ANO.

Na podotázku v jakém případě, odpověděli, že to bylo při požárech obytných domů, kdy se bez přístřeší ocitl na ulici větší počet nájemníků. Pomoc se týkala zajištění náhradního ubytování, poskytnutí ošacení a základních hygienických potřeb. Dalším případem byl déle trvající zásah. DCHB zajišťovala dovoz stravy pro 70 lidí, většinou pro příslušníky integrovaného záchranného systému.

Otázka č. 3. „Jaký máte názor na tuto formu pomoci?”

1. „Protože s touto pomocí nemám žádnou zkušenost, nemohu tuto pomoc posoudit“.

Odpověď dalších tří operačních důstojníků byla téměř stejná. Považují tuto formu pomoci za využitelnou při mimořádných událostech a déle trvajících zásazích. Jako příklad byly uvedeny povodně a hromadné havárie na dálnici, kdy v zácpě uvízne velký počet osob. Dále požáry velkých obytných domů, kdy se najednou bez přístřeší ocitne větší počet osob.

Otázka č. 4. „Má tato forma pomoci nějaké nedostatky?”

Z odpovědí všech bylo zřejmé, že na posouzení funkčnosti této pomoci a vyvození závěrů by bylo potřeba více událostí, kde by se pomoc DCHB požadovala.

5.4 Dílčí závěr

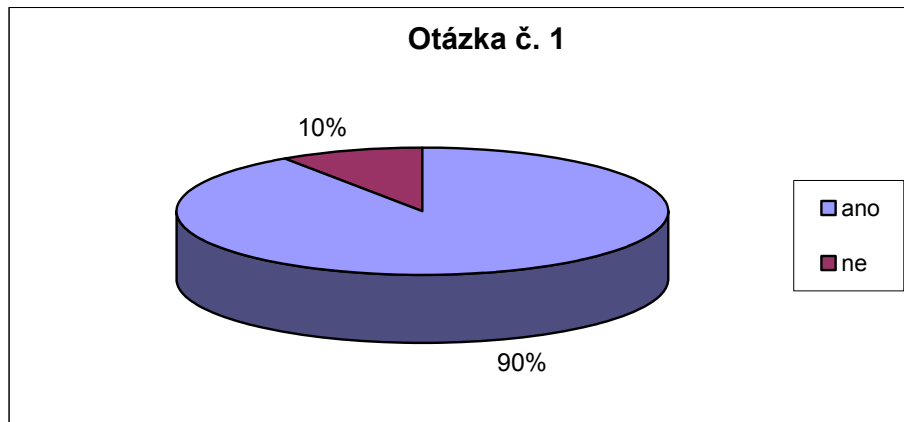
Z odpovědí je zřejmé, že operační důstojníci KOPIS nemají mnoho zkušeností se společnými zásahy s DCHB. Nutno podotknout, že v posledních letech se povodně a jiné mimořádné události většího rozsahu Jihomoravskému kraji vyhýbaly. To je jeden z hlavních důvodů, proč tato pomoc není tak často využívána.

5.5 Výsledky šetření – Velitelé

Otázky, které byly kladeny velitelům čet a družstev jednotlivých požárních stanic jsou identické s otázkami, které byly kladeny operačním důstojníkům.

Otázka č. 1. „Víte jakou pomoc nabízí DCHB v rámci pomoci na vyžádání podle zákona č. 239/2000 Sb.“ Na tuto otázku odpovědělo 19 účastníků šetření ANO a 2 NE. Procentuální vyjádření ukazuje graf č. 1.

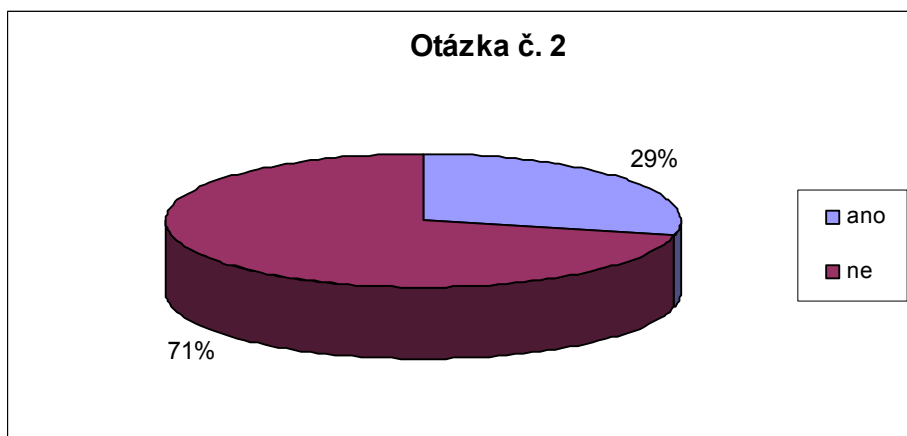
Graf č.1

Zdroj: Autor

Otázka č. 2. „Už jste někdy o tuto službu žádali?“ Na tuto otázku odpovědělo 15 účastníků NE a 6 ANO. Procentuální vyjádření ukazuje graf č.2.

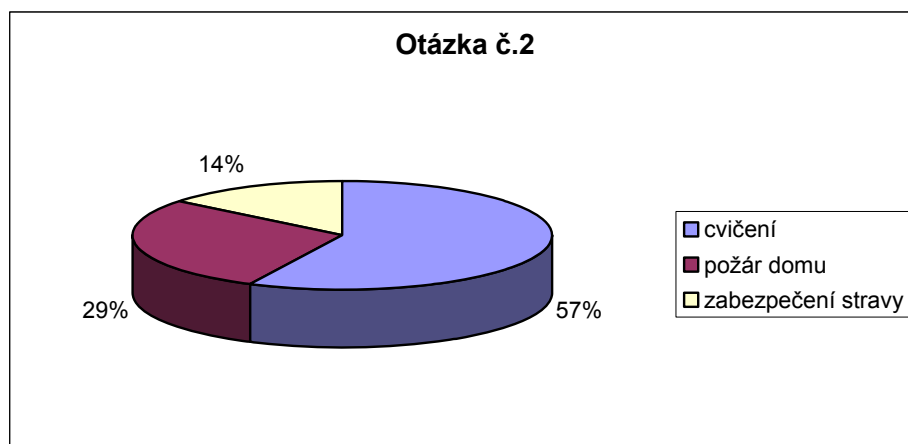
Graf č. 2

Zdroj: Autor

Druhá část otázky č. 2 „V případě že ano, v jakém případě?“ V této části otázky odpověděli 4 účastníci při cvičení, 2 požár domu, 1 zabezpečení stravy. Procentuální vyjádření ukazuje graf č. 3.

Graf č. 3

Zdroj: Autor

Otázka č. 3. „Jaký máte názor na tuto formu pomoci?“

Názor dotazovaných velitelů na tuto formu pomoci, by se dal shrnout do několika vět. V podstatě všichni dotazovaní se vyjádřili kladně a oceňují pomoc DCHB.

Prvotním úkolem záchranářů u zásahu je záchrana lidských životů, těžiště pomoci Charity spatřují v pomoci, která následuje. Např. odvedení postižených do náhradního ubytování, postaráni se o děti, poskytnutí psychosociální pomoci, pomoc vyrovnat se s traumatizujícím zážitkem, nebo pomoc při vyřizování pojistné události.

Otázka č. 4. „**Má tato forma pomoci nějaké nedostatky?**“

Z odpovědí velitelů na tuto otázku bylo zřejmé, že na vyvození konkrétních závěrů mají malou zkušenost s touto pomocí. Deset dotazovaných poukazovalo na malou informovanost

o nabízené pomoci. Dalším poznatkem, který se ukázal a taktéž pramení z malé informovanosti, je obava velitelů „že pokud tuto službu budou žádat, kdo to bude platit?“

5.6 Výsledky šetření – starostové postižených obcí

V této části bakalářské práce jsou prezentovány výsledky šetření ,které bylo provedeno prostřednictvím dotazníku. Tento dotazník byl rozeslán e-mailem starostům obcí, které byly postižené povodní v roce 2009. Dotazník tvořilo pět otázek. U prvních tří otázek byla možnost výběru z předepsaných odpovědí. U zbylých dvou byla ponechána možnost vyjádřit se konkrétněji. Návratnost dotazníků byla stoprocentní.

Otázka č. 1. **Podílela se u Vás na pomoci po povodních Charita ČR ?**

Všech 10 starostů obcí odpovědělo ANO.

Otázka č. 2. **Jak byla pomoc Charity ČR aktivována?**

Na tuto otázku odpovědělo 8 dotázaných, že Charita nabídla svou pomoc sama.

Ve dvou případech byla pomoc aktivována složkou integrovaného záchranného systému.

Otázka č. 3. **Jak by jste tuto pomoc hodnotili? Školní klasifikace 1-5.**

Ke klasifikování byly použity pouze známky 1 a 2.

Známku 1 dalo šest starostů. Známku 2 dali čtyři starostové.

Otázka č. 4. **Která forma pomoci byla převažující?**

Odpovědi na tuto otázku :

- Převažovala pomoc materiální.
- Především pomoc starším občanům a poradenská pomoc.
- Výpomoc starším občanům při úklidu zaplavených nemovitostí.
- Pomoc postiženým občanům.
- Úklid zaplavených domů.
- Úklid zaplavených domů a materiální pomoc.
- Osobní kontakt a komunikace s postiženými osobami.
- Materiální pomoc a pomoc při úklidu.
- Pomoc seniorům.
- Psychická pomoc a poradenská pomoc.

Otázka č. 5 **Máte nějaké negativní postřehy, případně co by se dalo zlepšit na pomoci Charity?**

Odpověď všech na tuto otázku byly NE. Názor všech vystihuje odpověď: „To snad ani ne, každý se snažil dělat maximum a v dobré víře.“

5.7 Shrnutí praktické části

Cílem šetření bylo zjistit, jaká je informovanost jednotlivých stran, které žádají o pomoc Diecézní charitu Brno v rámci plánované pomoci na vyžádání podle zákona č.239/2000 Sb.

Poznatky prezentované v praktické části ukázaly, že informovanost pracovníků Krajského operačního střediska Jihomoravského kraje o smluvené pomoci s Diecézní charitou Brno je dostačující. Jak ukázal průzkum, tyto poznatky byly čerpány na různých školeních a při taktických cvičeních. Ukázalo se také, že praktických zkušeností s touto pomocí je velmi málo.

Průzkum u velitelů jednotlivých směn na požárních stanicích Jihomoravského kraje ukázal, že velitelé o možné pomoci vědí ale chybí jim detailnější informace. Na školeních byli s touto pomocí seznámeni, ale její užití se vymezuje na několik mimořádných událostí v roce.

Nutno podotknout, že z odpovědí obou skupin vyplývá kladné hodnocení vzniku této dohody. Nejvíce oceňují materiální a psychosociální pomoc obětem.

Cílem průzkumu u starostů obcí, bylo zjistit, jak je pomoc Charity ČR využívána, jakým způsobem byla pomoc povolána a jaký typ pomoci byl převažující. Dílčím cílem bylo zjistit spokojenost starostů s touto pomocí. Ukázalo se, že Charita ČR při zjištění mimořádné události, nabízí svoji pomoc sama prostřednictvím svých koordinátorů, které vyšle na místo události. Na základě jejich zjištění a po dohodě se starosty obcí je distribuována konkrétní pomoc. Kromě materiální a psychosociální pomoci vyzvedli pomoc starším a tělesně postiženým lidem. Co se týče celkového hodnocení poskytnuté pomoci, tak ta byla hodnocena velmi kladně.

Závěr

Bakalářská práce si klade za cíl, v první řadě v teoretické rovině zpracovat a popsat dějiny Charity a charitativní činnosti. Dále popisuje činnost, strukturu a financování Charity ČR. V praktické části bylo úkolem zjistit, jaká je informovanost jednotlivých stran, které žádají o pomoc Diecézní charitu Brno v rámci plánované pomoci na vyžádání podle zákona č.239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, a jaká je zkušenost obcí postižených povodní s pomocí Charity ČR.

Vzhledem k tomu, že se jedná o široce zaměřené téma, nebylo prakticky možné do plánovaného rozsahu bakalářské práce zahrnout podrobnější popis jednotlivých činností Charity. Je nutné poukázat na absenci literatury, která by lépe pomohla nahlédnout na dané téma a dovolila tak podrobněji popsat veškerou činnost Charity. I přes to pokládám prezentované údaje za dostatečné pro vytvoření reálného pohledu na uvedenou problematiku. Detailním popisem dějin jsem se snažil poukázat na fakt, že pomoc druhým je v lidech zakořeněna od nepaměti a že charitativní činnost je spjata se vznikem křesťanství.

Z hlediska přínosu Charity pro současnou společnost se jako stěžejní jeví spravování jednotlivých zařízení. Těmi jsou denní stacionáře, kontaktní centra, azylové domy a farní charity, jejichž posláním je pomáhat všem lidem, kteří se dostali do složité životní situace.

Za jednu ze stěžejních kapitol považuji kapitolu čtyři, kde je popsána činnost Diecézní charity Brno se zaměřením na postavení v rámci integrovaného záchranného systému a následnou pomoc při mimořádných událostech. Tato kapitola nás uvádí do problematiky pomoci při živelných pohromách nebo jiných událostech a pomáhá pochopit šetření popsané v praktické části.

Jak jsem se již zmínil, cílem bakalářské práce bylo popsat Charitu a její činnost. Snažil jsem se nastínit činnost této nestátní neziskové organizace i z jiné stránky, než bývá zvykem. Dle mého názoru je stabilita a výkonnost práce Charity odvislá od vyřešení otázky financování. Neméně důležitým aspektem je věnování pozornosti vzdělávání všech zainteresovaných osob. DCHB by se měla zaměřit na větší informovanost o své nabízené pomoci. V případě pomoci na vyžádání je to informovanost pracovníků KOPIS a velitelů směn, kteří velí u zásahu. Jen tak bude tato pomoc efektivní a k užítku všem.

Resumé

Bakalářská práce si klade za cíl přiblížení problematiky činnosti Charity ČR. Obsahuje popis historie charitativní činnosti a upozorňuje, že snaha pomoci druhému je zakořeněna v lidech odnepaměti.

První kapitola bakalářské práce líčí dějiny Charity a charitativní činnosti od vzniku křesťanství až po současnost.

Druhá kapitola popisuje organizační strukturu Charity ČR. Dále jsou zde prezentovány jednotlivé poskytované služby.

Třetí kapitola ukazuje Charitu ČR v kontextu celé skupiny nestátních neziskových organizací. Popisuje neziskový sektor a poukazuje na financování chodu nestátních neziskových organizací.

Ve čtvrté, stěžejní kapitole je poukázáno na postavení Diecézní charity Brno a její organizační strukturu. Ukazuje postavení Diecézní charity Brno v rámci integrovaného záchranného systému a popisuje dohodu o plánované pomoci na vyžádání, uzavřenou s Hasičským záchranným sborem Jihomoravského kraje. Dále je nastíněn propracovaný systém vzdělávání pracovníků charit a vzdělávání CELSUZ – Centrum pro lidi sociálně znevýhodněné.

Praktická část této bakalářské práce seznamuje s výsledky šetření a poukazuje na možné rezervy, plynoucí s nedostatečné informovaností. Hlavním cílem bylo zjistit jaká je informovanost jednotlivých stran, které žádají o pomoc Diecézní charitu Brno v rámci plánované pomoci na vyžádání. Rovněž bylo zkoumáno, jakým způsobem Charita svoji pomoc nabízí a jak je tato pomoc využívána.

Anotace

V rámci této bakalářské práce byla zpracována problematika zabývající se činností Charity. Charakterizuje počátky vzniku charitativní činnosti i současné působení na území České republiky. Hovoří o Diecézní charitě Brno, její organizační struktuře a začlenění do integrovaného záchranného systému. Svým zaměřením a významem je tato práce určena ostatním diecézním charitám na území České republiky, které uvažují o spolupráci se složkami integrovaného záchranného systému. Zároveň informuje absolventy studijního oboru sociální pedagogika o možnostech praktického uplatnění.

Klíčová slova

Charita – pomoc – služba – vzdělávání – nezisková organizace – integrovaný záchranný systém – finance

Annotation

In this Bachelor thesis were analyzed the problem with the activities of Charity. There are characterized the beginnings of charitable activities and current activities in the Czech Republic. It speaks about the Diocesan Charity in Brno, its organizational structure and the integration to the Integrated Rescue System. That Bachelor thesis is focused to the other diocesan charities in the Czech Republic, who are considering the cooperation with Integrated Rescue System. It also informs the graduates of social pedagogy about the possibility of practical application.

Keywords

Charity - Help - Service - Education – Non-profit making organization - Integrated Rescue System - Finance

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Legislativa:

1. Zákon 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému.
2. Zákon 240/2000 Sb., o krizovém řízení.
3. Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách
4. Interní normativní akt hejtmána Jmk, e.č.: 55/INA – VOK, 2008, 4 s.

Monografie:

5. BAŠTECKÁ, B. a kol. *Terénní krizová práce, psychologické intervenční týmy*, Praha Publisching 2004, 299 s. ISBN: 80-247-0708-X
6. BUBLAN, F. a kol. *Pomoc pomáhajícím: Působení nevládnoucích organizací při mimořádných událostech*, Brno: Charita ČR, 2008, 31 s.
7. BUBLAN, F. *Krizová služba Diecézní charity Brno*, Brno 2008. Interní materiál Diecézní charity Brno, 28 s.
8. MÁRA, J. *Práce a poslání české katolické Charity*, Praha 1989, 164 s.
9. MESINA, R. *Dějiny charitativní činnosti*, Kostelní Vydří 2005, 148 s. ISBN: 80-7192- 859-3
10. POSPÍŠIL, C. V. *Teologie služby*, Kostelní Vydří 2002, 214 s. ISBN:80-7192-748-1
11. SEDLÁKOVÁ, J. *Povodně a jiné mimořádné události*, Česká katolická Charita, Vladislavova 12, Praha 2005, 59 s.
12. ŠKARABELOVÁ, S. a kol. *Když se řekne nezisková organizace*, Masarykova univerzita Brno 2002, 130 s. ISBN: 80- 210- 3031- 3
13. VAŠEK, B. *Dějiny křesťanské charity*, Olomouc 1941, 190 s.
14. Výroční zpráva Diecézní charity Brno, 2008, 36 s.

Internetové zdroje:

15. www.charita.cz
16. www.ckch.cz
17. <http://dchbrno.caritas.cz/vzdelavani/>
18. www.charitaopava.cz

Ústní sdělení:

19. Bc. Markéta Pučánová, Dis. – ředitelka Oblastní charity Vyškov

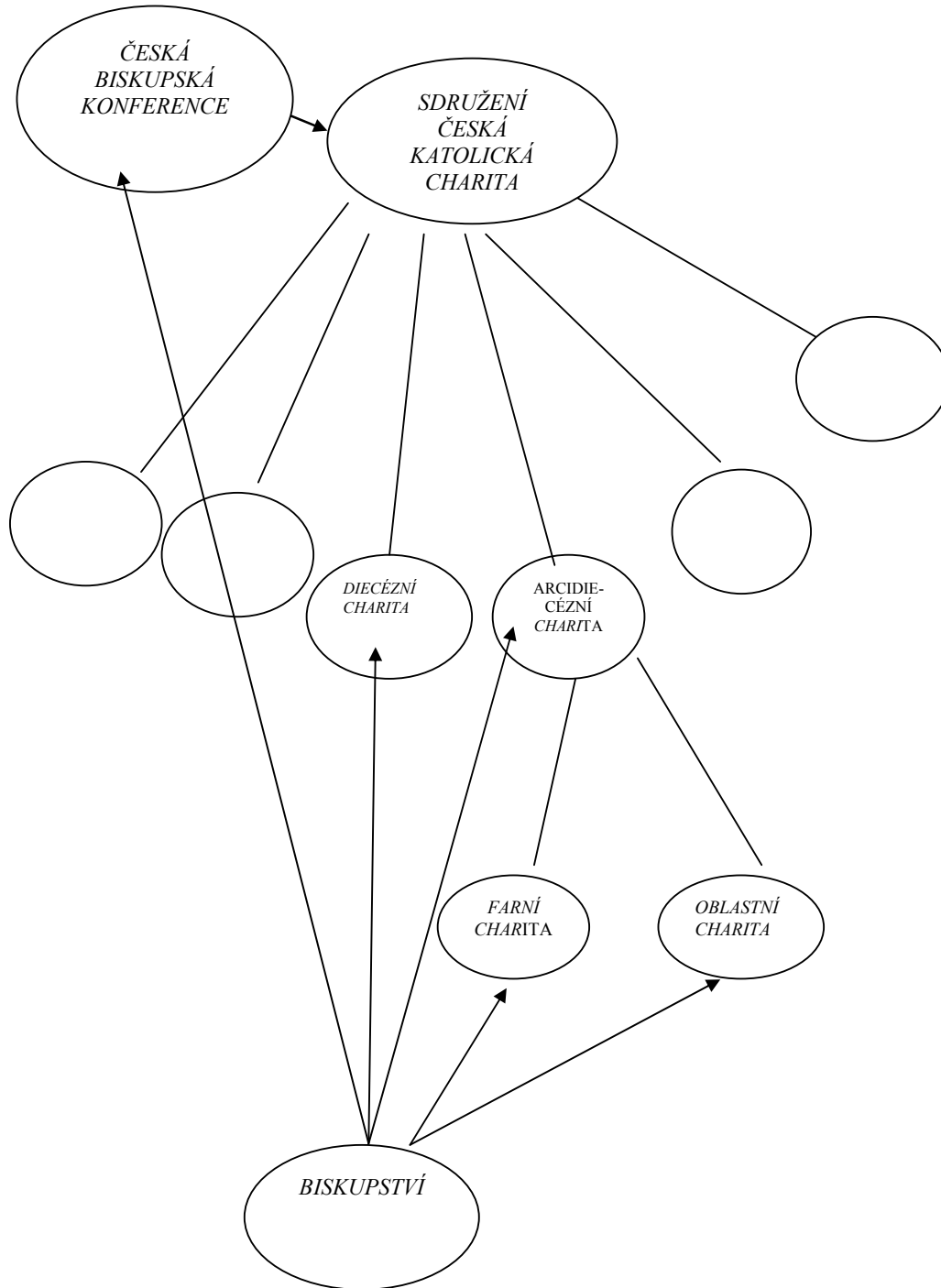
20. Mgr. František Bublan – vedoucí úseku služeb Střediska humanitární pomoci DCH

SEZNAM PŘÍLOH

1. Organizační struktura charit v ČR
2. Kodex charity Česká republika

Příloha č.1

Organizační struktura charit v ČR

Zdroj: Ročenka České katolické charity

Příloha č.2

Kodex Charity Česká republika

Preambule

1. Tento kodex je určen v první řadě všem dobrovolným i placeným pracovníkům Charity ČR

(dále jen Charita), kteří jsou jakýmkoliv způsobem zapojeni do její činnosti 1. Jim chce Kodex umožnit a usnadnit identifikaci s posláním Charity, jejími zásadami a hodnotami,

a zároveň poskytnout základní kritéria, podle kterých se mají orientovat při své práci.

2. Kodex poskytuje uživatelům charitních služeb informaci o zásadních vlastnostech a povaze těchto služeb a umožňuje jim tak kontrolu nad kvalitou služeb.

3. Kodex zprostředkovává obraz Charity, jako instituce katolické církve, celé společnosti.

4. Kodex Charity představuje ideál účasti každého jednotlivce na jejím díle a ideál její činnosti jako instituce.

Zdroj: Charita ČR